

Разьняволіць сумленьне гея

Джэймс Алісан

Пачну з аповеда пра свайго сябра Бэнджаміна О’Салівана, манаха бэнэдыктынца з Амплфорцкага абацтва, які засіліўся на пачатку 1996 г. Наколькі мне вядома, яго зацкаваў журналіст аднаго брытанскага таблоіда. Сьмерць Бэнджаміна ня стала забойствам толькі таму, што ён сам пагадзіўся з прысудам натоўпу, гатовага яго лінчаваць, і стаў рукой, якая выканала іх прысуд. На маю думку, прычына ягонай сьмерці ў тым, што гэты надзвычай прывабны, навонкі ўпэўнены ў сабе, жыцьцярадасны маладзён ня змог супрацьстаяць як звычайны гей натоўпу лінчавальнікаў. Ня здолеў таму, што пакутаваў праз сваё зьняволене сумленьне. Неўзабаве пасля высьвячэньня ён падзяліўся са мной сваім страхам: маўляў, ён несапраўдны сьвятар, бо “калі б яны ведалі”, яго б ніколі ня высьвяцілі. Неістотна, што наўрад ці хоць адзін з тых, хто добра ведаў Бэнджаміна, мог ня ведаць, што ён гей. Той, хто трапіў у пастку, глядзіць на сьвет праз акульяры страху, а страх зацямяе, а не прасьвятляе вочы. Гэта ілюстрацыя да таго, што значыць для чалавека зьняволене сумленьне: ён ня здольны з годнасьцю быць сабою, ня верыць, што тое, чым яму дадзена стаць, – добрае, чым бы ні кідалі ў яго лінчавальнікі. Ён зьнемагае ў сьвеце паўпраўдаў, адчувае сябе далучаным да любой супольнасьці толькі напалову, бо яму заўсёды здаецца, што “калі б яны ведалі”, то “мяне б ніколі сюды не пусьцілі”. Адсюль недалёка да нязьменнага глыбокага адчуваньня, што “насамрэч мне нельга тут быць ”.

Хрыстос жывы і дзейны

Сумна, што Царква больш ня можа проста сказаць, як Пётра кульгаваму ад нараджэньня: “У імя Ісуса Хрыста Назарэя ўстань і хадзі!” Але з гэтым я неяк магу прымірыцца. Аднак калі Царква – гэта значыць усе *мы*, – ня можа нават разьняволіць сумленьня, напрыклад, майго сябра Бэнджаміна, які засіліўся, то мы сапраўды вартыя толькі аднаго – быць выкінутымі і растаптанымі як соль, што сталася несалёнай.

У выніку я зразумеў, што паколькі нашыя біскупы не зьбіраюцца, а дакладней – ня могуць нічога з гэтым зрабіць, бо часцяком самі спаралюшаваныя тым самым зьняволеным сумленьнем, што і Бэнджамін, трэба нешта напісаць, каб зрабіць унёсак у разьнявольне сумленьня геяў, паспрабаваць знайсці іншую ўладу, здольную сказаць: “У імя Ісуса Хрыста Назарэя ўстань і хадзі!” Вынікам маёй няздатнасьці зрабіць гэта ў сістэматычным выглядзе стала кніга «Вера без крыўды: каталіцкія фрагмэнты ў гейскай танальнасьці». Адзінае, што мне ўдалося ў той кнізе – гэта знайсці некаторыя знакі майму прадчуваньню, што калі дабравесны Ісус жывы між намі, калі Ён сапраўды Божае самаадкрыцьцё нам, то Ён акурат тым і займаецца, што разьнявольвае сумленьня геяў. Тут і цяпер, бо ў Ім – Божы клопат пра авечак, якіх пакінулі пастыры.

Таму, калі пытаньне ня ў тым, “што зрабіў бы Ісус ”, а “што Ён цяпер робіць ” (я думаю, што менавіта апошняе пытаньне – сапраўды каталіцкае, бо мае на ўвазе

рэальную прысутнасць Хрыста ў падзеях сучаснасці, а не тэкстуальную прысутнасць у мінулым, якое адыходзіць у нябыт), мае сэнс крыху паразважаць пра сілу Таго, хто разнявольвае нашае сумленне.

У чаканні Пётры

У ідэальным сьвеце Пётра зразумеў бы, што яму дадзеная ўлада знявольваць і адпускаць менавіта для таго, каб адкрыць збаўленьне для паганцаў. Ён сказаў бы наступныя словы: “Бог паказаў мне, што ніводнага чалавека нельга лічыць паганым або нячыстым” (Дз 10:28), і геі аднайшлі б сябе з разняволеным сумленьнем як браты і сёстры ў Царкве нароўні з усімі, г.зн. як сыны і дочки і спадчынікі.

У рэальнасці, аднак, мы спыніліся ў незвычайным моманце з гісторыі з дзясятага раздзелу Дзеяў: *пасья* Пётравае казані да нас пра Ісуса, якога Бог памазаў Сьвятым Духам і моцай (Дз 10:34-43), *пасья* таго, як мы паверылі яму і прынялі Ісуса як Добрую Вестку для нас, *пасья* таго, як Сьвяты Дух зышоў на нас, так што мы пачалі жыць жыццём любых дзяцей і змаглі дабрасловіць Бога (Дз 10:44-46), але *да* таго, як Пётра здолеў прамовіць: “Няўжо ж хто можа забараніць вадзе хрысціць вась гэтых, што прынялі Духа Сьвятога, як і мы?” – і загадаў ім ахрысціцца ў імя Ісуса Хрыста”. (Дз 10:47-48)

Калі хочаце пераканацца, як гэта адбываецца ў рэчаіснасці, паглядзіце на цяперашняе вучэнне Апостальскай Сталіцы: “Хоць сама па сабе гомасэксуальная схільнасць не зьяўляецца грахам, яна уяўляе сабой больш ці менш выразную тэндэнцыю да паводзінаў, якія па сутнасці ёсць злом, а таму яна мусіць разглядацца як аб’ектыўная неўпарадкаванасць.”¹ У сьвятле прыгаданага вышэй фрагмента з Дзеянняў няцяжка пабачыць, што гэтая фраза – прыклад звычайнага адступніцтва. Калі Пётра сьведчыць: “Бог паказаў мне, што ніводнага чалавека нельга лічыць паганым ці нячыстым”, – яго сучасныя наступнікі кажуць: “Хоць гэта і праўда, што геі не паганя і нячыстыя, іх усё ж трэба такімі лічыць”.

Атрымліваецца, што нам выпала жыць у часы адступніцтва Пётры ад Эвангелья, але мы пачынаем разумець, што Добрая Вестка і нашае разнявольненне – не ад Пётры, а ад Бога і што Пётра сам пазней зразумеў і пацьвердзіць тое. Гэта – абсалютна біблейская мадэль, у якую мы можам пачувацца як дома, пакуль чакаем Пётру.

Спаралюшаванае сумленне

Зняволенае сумленне ня можа ні кроку зрабіць ні туды, ні сюды, ні ўперад, ні назад – яно спаралюшаванае, зьбітае з панталыку. У гэтым сэнсе зняволенае сумленне – жывая сьмерць; і тыя, каго яно вярэдзіць, – як памерлыя. Многія з нас некалі былі ці застаюцца такімі. Мы ведаем, што такое ‘падвоены вузел’, або ‘Пастка-22’. “Падвоеныя вузлы” і спараджаюць зняволенае сумленне. Выглядаць яны могуць прыкладна так: “Я загадаў табе любіць, але любоў твая нездаровая”, або: “Ты мусіш знікнуць і памерці, але

¹ Homosexualitatis problema (“Ліст Кангрэгацыі Навукі Веры да каталіцкіх біскупаў пра душпаствярства асобай з гомасэксуальнай арыентацыяй”, 1 кастрычніка 1986 г.), 3.

самазабойства – грэх”. Або яшчэ: “Адзіны прымальны для мяне лад жыцця – цэлібат. Але калі б яны ведалі, хто я насамрэч, яны ніколі не дазволілі б мне далучыцца да іх”. І яшчэ: “Вядома, далучайся, але не кажы, хто ты насамрэч”. І яшчэ: “Нельга быць геєм, але трэба быць сумленным”. Многія з нас былі інфікаваныя такімі формамі жадання. Усе яны паўтараюць клясічную формулу: “Рабі, як я, – не рабі, як я”. Калі цябе вабіць да кагосьці неадольная сіла прыцягнення, але табе дадзены загад: “Будзь, як я, – ня будзь, як я”, то рана ці позна ты заблытаешся, саб’ешся з панталыку, так што ўрэшце завісьнеш на месцы, няздольны рухацца ні ўперад, ні назад.

Думаю, ва ўсіх падобных выпадках мы маем справу зь ‘Я’, сфармаваным супрацьлеглымі памкненнямі, але няздольным вызначыць, дзе і як іх належыць выяўляць. Іншымі словамі, абодва загады ўспрымаюцца на адным узроўні, але паколькі скіраваныя яны ў супрацьлеглыя бакі, іх вынік – ты паралюш. У Новым Запавеце акурат гэта і завецца *σκάνδαλον* – *скандалон*, камень спатыкнення. Той, хто аб яго спатыкнуўся, – спаралюшаваны, няздольны і кроку зрабіць. І сапраўдны сэнс Эвангелья – пераадолець *σκάνδαλα* – *скандала*, г.зн. развязаць “падвоеныя вузлы”, што не дазваляюць людзям быць сабою.

У пошуках сапраўднага Бога

Тут мы закранаем самую сутнасьць Эвангелья. Дабравесьце нескладана падаць так, што яно стане свайго роду “падвоеным вузлом”. Любое абвяшчэнне хрысціянскай веры як “я люблю цябе, але я не люблю цябе” або “я не люблю цябе такім, які ты цяпер, але калі ты зьменішся, я буду любіць цябе” – гэта абвяшчэнне “падвоенага вузла”, каменя спатыкнення, дарогі да паралюшу. Уявіце сабе размову фальшывага бога з вашым ‘Я’:

Фальшывы бог: І хачу любіць цябе, але я не магу любіць цябе такім, які ты ёсьць, бо ты грэшнік і аб’ектыўна неўпарадкаваны.

Я: Тады што мне рабіць, каб ты мяне любіў?

Фальшывы бог: Ты мусіш стаць іншым.

Я: Я гатовы, пакажы мне, як!

Фальшывы бог: Любоў немагчыма зарабіць, яна проста ёсьць.

Я: Вельмі добра. Тады як мне стаць такім, якога можна любіць?

Фальшывы бог: На тваім месцы я б пачынаў зь якога іншага месца.

Я: Дзякуй за добрую парадку! Як можна пачынаць зь якога іншага месца?

Фальшывы бог: Гэта немагчыма, бо нават выпраўляючыся да іншага месца, ты будзеш пачынаць ад сябе, а цябе любіць немагчыма.

Я: Што ж, калі я не магу пачаць зь якога іншага месца і не магу пачынаць ад сябе, дык што мне рабіць?

Фальшывы бог: Забудзь пра любоў – проста будзь паслухмяным і спаралюшаваным.

Вось да чаго прыводзіць усъведамленьне свайго “Я”, сваёй саматоеснасьці, сваіх памкненняў паводле прынцыпу “Рабі, як я, – не рабі, як я”, празь сьветагляд таго, хто падае супрацьлеглыя каманды, вяжа “падвоеныя вузлы”.

Калі ў Эвангельлі ёсьць хоць які сэнс, ён у тым, што Добрая Вестка пра Бога – несумненная: у Богу няма ніякіх “калі” і “але”, Божая любоў – безумоўная. А перадусім у Богу няма “падвоеных вузлоў”. Бог жадае, каб нашае жаданьне

струменіла вольна, жыцьцядайна і бесьперашкодна, бо ў гэтай плыні жаданьня мы і пакліканья да быцьця.

Калі гэта праўда, уявіце, якой магла б атрымацца размова паміж Богам безумоўнай любові і вашым 'Я':

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе.

Я: Але ж я такі засранец. Як можна мяне любіць?

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе.

Я: Быць ня можа, каб ты мяне любіў, бо я проста камяк гною.

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе – такім, які ты ёсьць.

Я: Як ты можаш любіць мяне, калі я быў у млосных стасунках, у сэкс-салёнах, кахаўся з тымі, каго не кахаў, зламысьнічаў?

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе – такім, які ты ёсьць.

Я: Але ж...

Бог безумоўнай любові безумоўнай любові: Я люблю цябе – такім, які ты ёсьць.

Я: Але ж...

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе – такім, які ты ёсьць.

Я: І ты пакінеш мяне ў гэтым лайне?

Бог безумоўнай любові: Я люблю цябе, таму ты можаш разьняволіцца і, атулены маёй любоўю, ты зразумееш, што цябе любяць, і сапраўды так пераменішся, што ледзь пазнаеш сябе.

Я: Можа, мне варта што-небудзь рабіць, каб падрыхтавацца да таго, што мяне палюбяць?

Бог безумоўнай любові: Хіба калі ты яшчэ не зразумеў, што ўсю працу раблю Я, а твая справа – радавацца. Я люблю цябе, і таму ты разьняволішся, атулены маёй любоўю, і заўважыш, што робіш цудныя справы, бо цябе любяць.

Я: Па-мойму, гэта добра.

Іншымі словамі, у клясічным ірляндзкім жарце: “Як дабрацца да Дубліну? – На тваім месцы, я пачаў бы зь якога іншага месца”, – эвангельскі, а значыць, і Хрыстовы адказ гучаў бы так: “Я пайду разам з табой адтуль, дзе ты цяпер.”

Камень спатыкненьня

А цяпер запытайцеся сябе, чаму больш адпавядае вучэньне Апостальскай Сталіцы: духу Эвангелья ці таму кепскаму ірляндзкаму жарту? Прыгадаем яшчэ раз: “Хоць сама па сабе гомасэксуальная схільнасьць не зьяўляецца грахам, яна уяўляе сабой больш ці менш выразную тэндэнцыю да паводзінаў, якія па сутнасьці ёсьць злом, а таму яна мусіць разглядацца як аб’ектыўная неўпарадкаванасьць.”

Гэтае вучэньне ўкліньваецца паміж Хрыстом і нашым разуменьнем сябе, скажаючы тую вельмі простую любоў да нас такімі, якія мы ёсьць, – любоў, празь якую мы перамяняемся. Замест любові яно вучыць нас, што Бог палюбіць нас, калі мы пачнем зь іншага месца. Іншымі словамі, фармальна гэтае вучэньне – *скандалон*, камень спатыкненьня, – яно завязвае, а не разьвязвае “падвойны вузел”. І паколькі гэтае вучэньне на такім глыбінным, сутнасным узроўні несумяшчальнае з Эвангельлем, што б там ні казалі цяперашняе чынавенства Рымскай Курыі, – я думаю, яно проста ня можа быць вучэньнем Царквы.

Адкуль зьяўляецца сумленьне

Гаворачы пра сумленьне, мы, мабыць, часам не заўважаем аднаго вельмі істотнага моманту: нашае сумленьне *заўжды* фармуецца і суадносіцца з тым, што розьніцца ад нас, папярэднічае нам, існуе па-за намі. Гэта няпраўда, што недзе ў нас ёсьць “рэальны” нутраны голас, які абвясчае нам толькі ісьціну. Наадварот, нашае “нутраное я” – гэта больш або менш суладны дыялёг розных галасоў, якія так ці інакш спрычыніліся да нашага быцьця: праз бацькоў, адукацыю, Царкву, палітыку і г.д. Часта здараецца, што гэтыя галасы зьявольваюць нас. Мы ініцыяваныя ў жыцьцё такім чынам, што мы дзейнічаем паводле гэтых галасоў. І разьявольць сумленьне – ня значыць адшукаць сярод усіх магчымых галасоў адзін бязгрэшны, які і будзе голасам “чыстага сумленьня”. Гэта было б самападманам. І нашае Я, і разуменьне гэтага Я, дадзенае нам праз мову, і разьявольнае сумленьня – гэта заўсёды справа кагосьці іншага, таго, хто па-за намі. І найважнейшае пытаньне – да якога іншага мы прыслухоўваемся? Хто той Іншы, хто можа разьявольць нашае сумленьне, хто можа навучыць нас жадаць – і не трапляць у пастку “падвоеных вузлоў”?

“Бо Ён вучыў як той, хто мае ўладу, а ня так, як кніжнікі й фарысэі” (Мц 7:29, Мк 1:22) і “авечкі мае слухаюцца голасу Майго, і Я ведаю іх, і яны ідуць за Мною” (Ян 10:27), – думаю, гэтыя словы дапамогуць нам лепш зразумець, якое ўражаньне рабіў Ісус на тых, да каго прамаўляў, а значыць, і робіць, прамаўляючы да нас. Прамаўляець, як той, хто мае ўладу, – значыць прамаўляець як той, хто надзелены ўладай ад аўтара, пачынальніка, Творцы. Пазнаецца Ён па тым, што ягоныя словы разьвязваюць “падвоенныя вузлы” і адкідаюць камяні спатыкненьня – яны ня могуць быць ад Бога, бо добры Творца ніяк ня можа так ставіцца да сваіх стварэньняў.

Замест “люблю” – “падабаецца”

Я хацеў бы яшчэ крыху засяродзіцца на тым, як на нас узьдзейнічае стаўленьне таго, хто кажа: “Я люблю цябе, і калі ты зразумееш, што цябе любяць, ты заўважыш, як пераменішся”. Мо гучыць банальна, але гэта важна: мабыць, варта адправіць у пральню зашмальцаванае ‘люблю’ і ўзяць наўзамен ‘падабаецца’. Напэўна, Вы, як і я, сустракалі такіх, хто кажа, што яны, маўляў, любяць геляў, а таму так хочуць нас зьмяніць. Іншымі словамі, іх ‘люблю’ не азначае ‘падабаюцца’. Гэта нешта кшталту: “Я адчуваю, што з увагі на Божую любоў да грэшнікаў я мушу зрабіць так, каб ты ня быў тым, кім ты ёсьць”.

Калі ўдумацца, слова ‘падабаецца’ нашмат складаней перакруціць у ману, чым ‘люблю’: мы добра ведаем, каму падабаемся, бо ім прыемна быць з намі, бавіць час у нашай кампаніі. Таму я хацеў бы сьцьвердзіць: калі нашае разуменьне любові не ўключае таго, каб “падабацца” ці, прынамсі, гатоўнасьці гэтаму вучыцца, верагодна, мы маем на ўвазе любоў, якая можа стаць для нас “падвоеным вузлом”, бо насамрэч яна азначае: “Мая любоў да цябе значыць, што ты будзеш падабацца мне, калі станеш іншым”.

Я думаю, што дактрына ўцелаўленьня нашага Госпада – вобраз Бога пасяляецца сярод нас як чалавек (Філ 2:7) – моцны доказ таго, што Богу мы *падабаемся*, тут і цяпер, якія мы ёсьць. Яму прыемна быць з намі. Той, хто глядзіць на нас з любоўю, ня проста ўзіраецца ў нас пранізылівым і непранікальным позіркам абсалютнага іншага – Ён глядзіць на нас з радасьцю, як той, каму прыемная нашая кампанія, хто хоча далучыцца да нас і давяраць нам. Несумненна, па меры таго, як мы вучымся разнявольвацца, атуленьня любоўю, мы бачым, што не падобныя на тых, кім сябе ўяўлялі, і што зьмяняюцца нашыя жаданьні. А гэта і азначае – зразумець, што Сьвяты Дух пасяляўся ў нас, перамяніўшы нашыя памкненьні. Бог ставіцца да нас ня так, як нам часта ўяўляецца: Яму ня трэба руйнаваць, каб збудаваць нешта новае. Ісус зусім не сяржант, які мусіць ператварыць жыцьцё навабранцаў у пекла, зрабіць яго невыносным, каб потым, калі яны забудуцца, хто яны такія, ім стала ўтульна ў скуры жаўнераў, каб тады яны і зразумелі, што ў іхняга сяржанта – залатое сэрца.

Вочы таго, хто нас любіць

Нашая вера кажа, што Бог глядзіць вачыма Хрыста. Значыць, ён глядзіць на нас, даючы нам новае жыцьцё, вачыма, якім мы падабаемся, якія глядзяць на нас не з вышыні і не здалёк – яны сярод нас. А значыць, яны не падначальваюць нас, не спрабуюць ведаць “лепш за нас”, хто мы, а хочучь разам з намі адкрываць, што з нас станецца.

А таму мы нічога ня страчваем. Ёсьць толькі адна прыгода – веры ў дабрыню таго, хто любіць нас, і свабоды рабіць тое, што нам сапраўды падабаецца. Наш Госпад сказаў пра гэта так:

“Чалавек, выяжджаючы, паклікаў слуг сваіх і здаў ім маёмасьць сваю. І аднаму даў пяць талянтаў, другому два, іншаму адзін – кожнаму паводле яго сілы. Той, што дастаў пяць талянтаў, пайшоў, пусьціў іх у дзеля і прыдбаў другіх пяць талянтаў. Таксама і той, што дастаў два талянты, прыдбаў другія два. А той, што дастаў адзін талянт, пайшоў і закапаў яго ў зямлю, і схаваў серабро гаспадара свайго. Цераз доўгі час прыходзіць гаспадар слуг гэных і трэбуе ў іх справаздачы. І, падыйшоўшы, той, што быў дастаў пяць талянтаў, прынёс другія пяць талянтаў і кажа: “Гаспадар! Пяць талянтаў ты даў мне; вось другія пяць талянтаў я прыдбаў на іх.” Гаспадар яго сказаў яму: “Добра, добры і верны слуга! У малым ты быў верны, над многім цябе пастаўлю; увайдзі ў радасьць гаспадара твайго.” Падыйшоў таксама і той, што дастаў два талянты, і сказаў: “Гаспадар, два талянты ты мне даў, вось другія два талянты я прыдбаў на іх.” Гаспадар яго сказаў яму: “Добра, добры і верны слуга! У малым ты быў верны: над многім цябе пастаўлю; увайдзі ў радасьць гаспадара твайго.” Падыйшоў і той, што дастаў адзін талянт, і сказаў: “Гаспадар, я ведаў цябе, што ты чалавек жорсткі: жнеш, дзе ня сеяў, і зьбіраеш, дзе не рассыпаў; дык, убаяўшыся, пайшоў і схаваў талянт твой у зямлю: вось табе тваё.” Гаспадар жа яго сказаў яму ў адказ: “Благі і ляны слуга! Ты ведаў, што я жну, дзе ня сеяў, і зьбіраю, дзе не рассыпаў. Дзеля гэтага належала табе аддаць серабро маё таргуючым; і я, прыйшоўшы, дастаў бы сваё з

прыбыткам. Дык возьмеце ў яго талынт і дайце маючаму дзесяць талынтаў. Бо ўсякаму маючаму будзе дадзена і прыўмножыцца, а ў нямаючага і тое, што мае, ўзята будзе. А нягоднага слугу кіньце ў цемру вонкавую; там будзе плач і скрыгот зубоў.” (Мц 25:14-30)

Самае істотнае ў гэтае прыповесці тое, што ўяўленьне слугаў пра свайго гаспадара становіцца вызначальнай дэтэрмінантай іх сумленьня і, адпаведна, іх учынкаў. Першыя два слугі выразна ўбачылі ў ад’ездзе гаспадара нагоду зрабіць нешта захапляльнае. Яны былі ўпэненыя, што іх гаспадар – “свой хлопец”, хто ня будзе супраць пакаштаваць шалёных рэчаў, хто не жыве выключна па правілах, хто адважна экспэрымэнтуюе, рызыкуе страціць, а ў выніку шматкроць памнажае свой набытак. Іншымі словамі, яны меркавалі, што гаспадару яны падабаюцца, так што ён заахвочвае, падштурхоўвае іх да адважных і рызыкоўных учынкаў. І таму, уявіўшы і паверыўшы, што набытак можна памножыць, яны яго і памножылі. Якім жа бачыў свайго гаспадара трэці слуга, відаць з ягоных словаў: “Гаспадар, я ведаў, што ты чалавек жорсткі: жнеш, дзе ня сеяў, і збіраеш, дзе не рассыпаў; дык, збаяўшыся, пайшоў і схаваў талент твой у зямлю: вось табе тваё”. Ён дзейнічаў паводле свайго зняволенага ўяўленьня. А што яно зьвязанае “падвоеным вузлом”, выдатна выяўляецца ў фразе “жнеш, дзе ня сеяў, і збіраеш, дзе не рассыпаў”. У ягоным уяўленьні іншаму ён не падабаўся, таму той і ўсклаў на яго невыносны цяжар, і яму больш нічога не заставалася, як крыўдаваць. Ён быў зняволены, жывы памерлы, няздольны ні кроку зрабіць ані ўперад, ані назад. Дык ня дзіва, што ў іншай вэрсіі гаспадар кажа: “Тваімі вуснамі буду судзіць цябе, хітры слуга,” (Лк 19:22) – бо зняволіла слугу ня што іншае, як ягонае ўяўленьне.

Праз эўхарыстычную прысутнасьць Ісуса сярод нас Бог усячасна нагадвае нам пра сваё стаўленьне да нас, пра тое, што мы падабаем Яму, і заахвочвае нас быць сьмелымі ў “адсутнасьць гаспадара”. Ён нагадвае, што разьняволеньне нашага сумленьня азначае, што мы становімся здольныя даваць Таму, каму падабаем, хто ўсьцешаны, калі нам прыходзяць да галавы новыя ідэі: арыгінальныя, сьмелыя, нестандартныя. І таму мы будзем дзейнічаць паводле свайго сумленьня. Калі яно ўсьвядоміць, што пра нас клапаціцца Той, каму мы падабаем, і захоча быць падобным да Яго – адважнага, стваральнага, вынаходлівага, жыцьцярадаснага, сьмелага, рызыкоўнага, – тады мы пабачым, што і самі дзейнічаем, як Ён, што мы здольныя ўзьняцца па-над пагрозай пакараньня, што нам радасна вызваляць людзей з пастак, што мы не прызнаем слова “не” і ня верым, што для Бога можа быць нешта немагчымае. Тады мы такімі і зробімся.

Памыляцца з радасьцю

Чалавек з разьняволеным сумленьнем не баіцца памыліцца, бо ён не абавязаны мець рацыю. Той, хто адчувае, што абавязаны мець рацыю, не адважваецца памыліцца, бо баіцца, што тады зь ім станеца. Але каталіцкае, хрысьціянскае разуменьне сумленьня кажа нам: мы ведаем, што мы падабаем, таму мы можам памыляцца, і гэта не вялікая бяда, бо мы не баімся пакараньня, а таму здольныя вучыцца на памылках. Насамрэч калі мы не адважваемся памыляцца, мы ня можам па-сапраўднаму мець рацыю, бо наша “рацыя” адгародзіць нас сьцяной ад усяго іншага, невядомага, прывабнага, вялікага – ад усяго таго, што

примушае быць шырокадумным і вялікадушным. Чыстае сумленьне – не пачуцьцё самазадаволенасьці ад таго, што слухна зрабіў; хутчэй, гэта глыбінная радасьць ад усьведамленьня, што ты рухаешся наперад. Такое сумленьне цалкам сумяшчальнае з глыбокім шкадаваньнем пра памылкі. Гэта захапленьне быцьцём сынам ці дачкой, хто выправіўся ў поўную прыгодаў дарогу, а не цяжар усьведамленьня, што ты – раб, які ня мае права на памылку, бо не адчувае сябе часткай чыёй бы там не было задумы, а ўспрымае іншага капрызлівым дэспатам, які абавязкова раззлуецца празь любую дробязь.

Да стваральнае свабоды

Дык што гэта значыць, што Бог ня проста “любіць” нас, геляў, на адлегласьці, бо “спачувае ў бядзе”, а ўпадабаў нас, што Яму прыемна ў нашай кампаніі, што Ён хоча далучыцца да нас на нашым шляху, каб пабачыць, куды прывядзе нас гэтая прыгода – быць чалавекам? Хіба ня праўда, што фраза “ты мне падабаешся” дазваляе табе быць сабою, стварае для цябе прастору, мае на ўвазе, што “мне цікава ісьці з табою”, і азначае радасьць? Калі так, чаму б нам не адважыцца ўявіць, што Бог сапраўды хоча, каб мы былі вольныя і шчаслівыя, пачынаючы адтуль, дзе мы цяпер? Чаму б не дапусьціць, што нашыя памкненьні – ці то знайсці партнёра, які б цябе кахаў, ці стварыць нейкі супольны праект, у якім бы ўдзельнічала плейма эксцэнтрычных квіноў і які б стаў часткай пераменаў у грамадстве і Царкве, – могуць прывесці да самарэалізацыі нашмат паўнейшай, чым мы ўяўлялі? Калі Пётры яшчэ ня дадзена разуменьне, гэта зусім не азначае, што Сьвятому Духу можна перашкодзіць разнявольваць нашыя жаданьні. Тое, што некаторыя нашыя ярархі няздольнымі асьмеліцца нават прапанаваць нам эўхарыстычную прастору, якая па праву належыць ахрышчаным, зусім ня значыць, што нашыя сумленьні павінны быць зняволеныя цяжарам згубнага кіраваньня і абарончай бюракратычнай няздольнасьці размаўляць як дарослыя з дарослымі. Бо гэты цяжар і няздольнасьць сьведчаць нешта пра іх, але гэта зусім не абавязкова павінна станавіцца перашкодай для нас.

На маю думку, мы цяперзнаходзімся акурат там, дзе можна разняволіць сваё сумленьне для дзеяньня і разьвіцьця. І паколькі нас чакае толькі адзін суд – суд свабоды (Як 2:12), на што б мы хацелі адважыцца, пачынаючы тут і цяпер? Што б такога паднесці гаспадару па ягоным вяртаньні?

На маю думку, нам выпаў вялікі гонар быць каталікамі – гелямі і лезьбіянкамі, – акурат цяпер, у пэўнай ступені з-за ўсё больш выразнага адчуваньня, што мы становімся ўдзельнікамі ўнутранае дынамікі захапляльнага праекту дзяленьня са сьветам Добрай Весткай пра Бога. Выразная рыса тэкстаў апостальскіх сьведчаньяў у Новым Запавеце – гэта дух самаадкрыцьця, выхад на сьвятло², адмаўленьне ад таго, што ў тэорыі было добрым, але аказалася пасткай. Часам гэтая ідэя падаецца ў маралізатарскім (і антысэміцкім) духу як адмаўленьне ад благога і далучэньне да добрага. Але я ўсё ж думаю, што дакладней было б убачыць у гэтым адмаўленьне ад нечага на выгляд ‘добрага’ – ці то Закону, ці то нормаў рымскай дзяржаўнай рэлігіі, – на карысьць свабоды. Апостал Павал вельмі заклапочаны, каб свабода ня стала распустай, але нашмат, нашмат больш ён заклапочаны тым, каб людзі не вярнуліся ў ‘прыстойнасьць’ зь яе

² Анг. ‘coming out’ часта абазначае публічнае вызнаньне быцьця геям.

зьявольным сумленьем і заспакаяльнай залежнасьцю ад агульнага ўхваленьня. (Гал 3:1)

Як вы думаеце, што больш адпавядае сведчаньню Новага Запавету: “Гей-каталік вызнае, што ‘не вяртацца, як сабака да ванітаў сваіх’, значыць перадусім больш ніколі ня мець гейскіх сяброўстваў, не хадзіць на тусоўкі геяў і туды, дзе можа падсьцерагаць спакуса выпадковага сэксу,” – або: “Гей-каталік вызнае, што ‘не вяртацца, як сабака да ванітаў сваіх’, значыць перадусім змагацца са спакусай хавацца, якая зьявольвае сумленьне і адымае свабоду, вядзе да нездаровых адносінаў, няздольнасьці любіць і казаць праўду”?

Што яшчэ можа значыць настаўленьне не ўліваць маладога віна ў старыя мяхі ці пазьбягаць фарысэйскай закваскі, як ня тое, што аўтар усяго існага прамаўляе ў быцьцё адважнае сумленьне?

Якім будзе наступны наш крок?

Выбраныя тэксты на тэму сумленьня:

H. Richard Niebuhr, The Ego-Alter Dialectic and the Conscience, *Journal of Philosophy* **42**, 1945, 352-359.

J. Ratzinger, Conscience and Truth, in: John M. Haas (ed.), *Crisis of Conscience*. New York: Crossroad, 1996, pp. 1-20.

H. McCabe, *God still Matters*. London: Continuum, 2002, pp. 152-165.

J. Milbank, *The Word Made Strange*. Oxford: Blackwell, 1997, pp 219-232.